

УДК 378.018.8:373.5.011.3-051:57]:614

ДІАГНОСТИКА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ

Совгіра Світлана, доктор педагогічних наук, професор, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID: 0000-0002-8742-7773

E-mail: sovginasvitlana@gmail.com

Миронюк Тамара, кандидат педагогічних наук, доцент, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID: 0000-0003-0121-7933

E-mail: myronyuktamara@gmail.com

У статті розкрито хід діагностики здоров'язбережувальної компетентності майбутнього вчителя біології за мотиваційно-ціннісним, когнітивно-інформаційним, практично-діяльним критеріями. Дослідно-експериментальна робота здійснювалася у два етапи: констатувальний та формувальний. На констатувальному етапі визначено початковий низький рівень сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів біології, який показав відсутність значної відмінності між рівнями сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів біології за мотиваційно-ціннісним, когнітивно-інформаційним, практично-діяльним критеріями.

Формувальний експеримент довів наявність високого рівня здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів біології за мотиваційно-ціннісним, когнітивно-інформаційним, практично-діяльним критеріями у експериментальній та середнього у контрольній групах та значну відмінність між ними.

Ключові слова: діагностика, дослідно-експериментальна робота, здоров'язбережувальна компетентність, майбутній учитель біології, рівні сформованості, критерії, показники.

DIAGNOSIS OF HEALTHCARE COMPETENCE OF THE FUTURE TEACHER OF BIOLOGY

Sovhira Svitlana, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0002-8742-7773

E-mail: sovginasvitlana@gmail.com

Myroniuk Tamara, PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0003-0121-7933

E-mail: avavika@ukr.net

The article reveals the course of diagnosis of health competence of a future biology teacher. The complexity and structure of the studied phenomenon were revealed under such criterions: motivational-value (motives, needs, value orientations), cognitive-informational (mastery of health-preserving knowledge and skills), practical-activity (health-preserving skills) criteria. Experimental work was carried out in two stages: ascertaining and forming. At the ascertaining stage the organization of

educational process of future biology teachers was comprehensively investigated. The initial low level of health competence of future biology teachers was determined, which showed no significant difference between the levels of health competence of future biology teachers according to motivational-value, cognitive-informational, practical-activity criteria.

According to the results of the ascertaining stage of the research, a formative experiment was carried out, which proved the existence of a high level of health competence of future biology teachers on motivational-value, cognitive-informational, practical-activity criteria in experimental and average in control groups.

It was found that the students of the experimental group showed higher levels of health competence.

It is proved that in the experimental group of students there have been significant changes in the direction of increasing the level of health competence. The obtained data from the experimental group in comparison with the indicators from the control group indicate that the efficiency of using the whole set of proposed innovations is higher than using them separately, without further updating.

Keywords: *diagnostics, research and experimental work, health-preserving competence, future biology teacher, levels of formation, criteria, indicators.*

Освіта сьогодні висуває нові вимоги до педагога-фахівця. Особливу увагу приділено професійній компетентності, а до майбутніх учителів природничих дисциплін, зокрема біологів, відносять «здоров'язбережувальну компетентність» як основу їх професійної компетентності.

Теоретичні аспекти формування здоров'язбережувальної компетентності студентів різних спеціальностей розглядаються у працях Н. Васіної [3], О. Ващенко [4], Ю. Лукашина [8] та ін. Науковці вважають, що здоров'язбережувальна компетентність, як ключова, формується на міжпредметному рівні за допомогою предметних компетентностей з урахуванням специфіки предметів та пізнавальних можливостей педагогів.

Окремі аспекти проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності студентів-біологів педагогічного університету та її структури розглядали В. Бобрицька [1], Т. Бондаренко [2], Ю. Шапран [14] та інші. Проблеми формування в учнів основ здорового способу життя при вивченні біології, формування мотивації та ціннісних орієнтацій до здорового способу життя, виховання культури здоров'я учнів, формування індивідуального стилю здорового способу життя при вивченні біології досліджували Є. Жданова [5], Г. Мамутова [9], І. Сапельцева [12] та ін.

Питання підготовки майбутнього вчителя біології у процесі біологічної освіти (проблеми методики природознавства, біології, вивчення дисциплін медико-біологічного циклу, природничо-наукової освіти) розглядалися методистами-практиками та іншими дослідниками (Г. Калинова [7], С. Рябченко [11], С. Стрижак [13], Ю. Шапран [15] та ін.). Науковці вважають, що біологічна освіта, яка знаходиться на стику природничо-наукової та гуманітарної галузей знань, займає особливе місце в природничо-науковій освіті. Саме вона покликана формувати у молодого покоління розуміння життя як найбільшої цінності.

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що, незважаючи на стійкий інтерес до проблеми зміцнення і збереження здоров'я майбутніх педагогів, до цього часу недостатньо досліджень у теорії і практиці, присвячених проблемі формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів біології засобами інноваційних технологій в освітньому середовищі ЗВО, зокрема й експериментальних робіт з цієї проблеми.

Мета – розкрити хід діагностики здоров'язбережувальної компетентності

майбутнього вчителя біології за мотиваційно-ціннісним, когнітивно-інформаційним, практично-діяльнісним критеріями у два етапи: констатувальний та формувальний.

Проблема діагностики здоров'язбережувальної компетентності майбутнього вчителя біології набуває особливої актуальності у зв'язку з необхідністю визначення його конкурентоспроможності на ринку праці. Педагогічна діагностика розглядається К. Інгенкампом як процес розпізнавання явищ і визначення їх стану в певний момент на основі використання необхідних для цього параметрів. Таке трактування дозволяє виділити специфіку педагогічної діагностики як самостійного виду діяльності, розкрити її сутність, цілі і задачі [6, с. 5]. Педагогічна діагностика, як система методів і засобів вивчення професійного рівня вчителя, на думку В. Урського, створює основу для вивчення труднощів у роботі, сприяє усвідомленню та пошуку оптимальних шляхів їх подолання. Водночас, як зазначає автор, вона дозволяє визначити й сильні якості вчителя, спланувати шляхи і конкретні способи їх закріплення та розвитку в індивідуальному стилі педагогічної діяльності [10, с. 1].

При діагностиці здоров'язбережувальної компетентності майбутнього вчителя біології враховувалася складність та структура досліджуваного феномена: мотиваційно-ціннісного (мотиви, потреби, ціннісні орієнтації), когнітивно-інформаційного (оволодіння здоров'язбережувальними знаннями та уміннями), практично-діяльнісного (навички здоров'язбережувальної діяльності) критеріїв.

Дослідно-експериментальна робота здійснювалася у два етапи: констатувальний та формувальний. На констатувальному етапі всебічно досліджено організацію освітнього процесу у ЗВО і визначено початковий стан сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів біології.

Дослідженням було охоплено 162 студенти контрольної групи та 180 студентів експериментальної групи спеціальності «Біологія та основи здоров'я», загалом – 342 студенти та 9 викладачів. Відмінність між групами полягала в тому, що в експериментальній групі у межах затвердженого навчального плану впроваджувалися спеціально розроблені педагогічні умови, які стимулювали можливість формування здоров'язбережувальної компетентності студентів у період їх навчання у педагогічному ЗВО. У контрольній групі вивчення теоретичних і практичних аспектів фахових дисциплін здійснювалося відповідно до традиційного навчального процесу. Водночас ця група отримувала інформацію, наближену до найбільш гострих питань здоров'язбереження, зокрема тілесного, духовного, душевного здоров'я.

Основні зусилля констатувального етапу експерименту було спрямовано на вивчення наявних теоретичних і практичних напрацювань у плані можливостей діагностики рівнів сформованості здоров'язбережувальної компетентності студентів; складався банк психолого-педагогічних методик для здійснення цієї діяльності.

Для проведення експериментальної роботи дібрано діагностичні методики, використано різні анкети і запитальники (тести Q-типу, тести самооцінок, тести-ситуації, тести навчальних досягнень та інші). Відштовхуючись від основних теоретичних положень (авторського бачення здоров'язбережувальної компетентності, її критеріїв), був розроблений наскрізний тест «Діагностика сформованості здоров'язбережувальної компетентності студентів педагогічного ЗВО», питання якого охоплюють усі досліджувані явища загалом.

Для дослідження стану сформованості мотиваційно-ціннісного критерію

здоров'язбережувальної компетентності студентів нами на всіх етапах її формування виявлявся показник розвитку мотивації на здоров'язбереження з допомогою анкети «Мотивація до здорового способу життя». Уточнити мотивацію студентів до здоров'язбереження, здорового способу життя, зокрема через поглиблення і актуалізацію уявлення про потреби майбутніх учителів біології у вдосконаленні здоров'я, дозволив опитувальник «Дослідження уявлень про здоровий спосіб життя». Більш точні кількісні розрахунки було отримано після застосування ранжування, запропонованого в методиці мотивації професійної діяльності К. Замфир у модифікації А. Реана. Найявніші потреби студентів у здоров'язбереженні і здоровому способі життя виявлялися за допомогою блоку питань анкети «Готовність до саморозвитку». Для виявлення орієнтації особистості на здоровий спосіб життя використано «Анкету самооцінки стану здоров'я».

Мотиваційно-ціннісний критерій здоров'язбережувальної компетентності визначався через ставлення до здоров'я та здорового способу життя і загальну суб'єктивну оцінку стану свого здоров'я, в якій проявляються елементи внутрішньої картини здоров'я за методикою «Індекс ставлення до здоров'я та здорового способу життя». Для визначення ціннісного вибору студентами пріоритетних категорій особистісних цінностей використано методика «Ціннісні орієнтації» М. Рокіча.

За результатами використання вище запропонованих методик визначено узагальнений рівень сформованості мотиваційно-ціннісного критерію здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів біології, який у експериментальній групі складає: $H_e^0 = 2,41$ (48,2 %); контрольній – $H_k^0 = 2,34$ (46,8 %). Різниця – 1,4 %, яка за результатами констатувального експерименту є несуттєвою і не впливає на результативність отриманих даних.

Визначення початкового рівня сформованості когнітивно-інформаційного критерію здоров'язбережувальної компетентності здійснювалося через виявлення сформованості вмінь студентів систематизувати свої знання про складові здоров'я (тілесне, духовне, душевне), здоров'язбереження, аналізувати їх обсяг і характер, а також інтегрувати знання щодо власного здоров'я і здоров'я інших людей. Із цією метою використовувалися анкети «Я і моє здоров'я», методика «Виявлення орієнтації особистості студента на ЗСЖ», а також контрольні завдання для перевірки рівня знань студентів із формування культури здоров'я тощо.

Окрім інших, у діагностичний пакет були включені: методика виявлення факторів привабливості професії, методика діагностики спрямованості особистості, методика «Знання про здоров'язбереження», анкета «Виявлення ставлення до здоров'я і здорового способу життя у студентів педагогічного ЗВО», тест «Що ви знаєте про здоровий спосіб життя?».

Узагальнений рівень сформованості когнітивно-інформаційного критерію здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів біології за запропонованими методиками в експериментальній групі показав, що він складає: $H_e^0 = 2,59$ (51,8 %); у контрольній – $H_k^0 = 2,46$ (49,2 %). Різниця – 2,6 %.

Практично-діяльнісний критерій здоров'язбережувальної компетентності студентів педагогічного ЗВО вивчався у двох напрямках: наявності у студентів конкретних умінь і практичного досвіду реалізації здоров'язбережувальної діяльності, що виражається у вирішенні завдань здоров'язбереження через організацію здоров'язбережувальної

діяльності та готовності до її здійснення. Основною методикою визначення практично-діяльнісного критерію була анкета на визначення суб'єктивної оцінки стану здоров'я учасників освітнього процесу та методика «Індекс ставлення до здоров'я і здорового способу життя». Для безпосереднього опису якісних і кількісних результатів обрано методика «Виявлення орієнтації особистості студента на ЗСЖ».

Практично-діяльнісний критерій здоров'язбережувальної компетентності можна описати через конкретні способи збереження і розвитку здоров'я, якими користуються студенти (методика «Ваш стиль життя»), і стійкість до соціальних чинників, що стимулюють поведінку, руйнуючу здоров'я.

Узагальнений рівень сформованості практично-діяльнісного критерію здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів біології за методиками показав, що в експериментальній групі він складає: $H_e^0 = 2,48$ (49,6 %); у контрольній – $H_k^0 = 2,43$ (48,6 %). Різниця – 1,0 %.

Проведене дослідження з визначення рівня сформованості критеріїв здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів біології педагогічного ЗВО дозволило узагальнити отримані дані, які відображено на рис. 1.

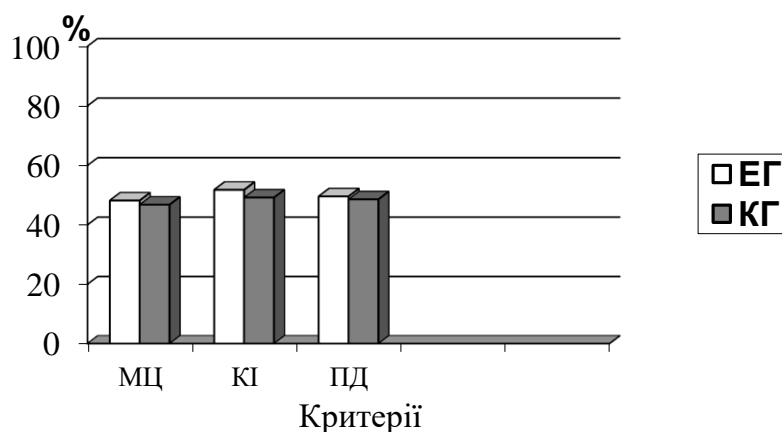

Рис. 1. Вихідні рівні здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів біології педагогічного ЗВО за критеріями

На рисунку добре видно наявність низького рівня здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів біології за мотиваційно-ціннісним, когнітивно-інформаційним, практично-діяльнісним критеріями в експериментальній та контрольній групах. Різниця в експериментальній групі між мотиваційно-ціннісним та когнітивно-інформаційним критеріями складає 3,6 %; практично-діяльнісним – 1,4 %; у контрольній групі – 2,4 % відповідно; за практично-діяльнісним – 1,8 %. Це означає, що між рівнями сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів біології за мотиваційно-ціннісним, когнітивно-інформаційним, практично-діяльнісним критеріями відсутня значна відмінність.

Результати, отримані під час констатувального етапу дослідження, лягли в основу аргументів, які підтверджують об'єктивність предмета й адекватність мети його дослідження, і сприяли постановці робочої гіпотези, а також визначення логіки

формуального експерименту.

Для проведення формуального експерименту в освітній процес запроваджено програму «Здоров'язбережувальна компетентність», що містить у собі:

1. Насичення змісту фахових дисциплін «Вікова анатомія, фізіологія і гігієна» (теми: «Оцінка стану здоров'я та фізичного розвитку дітей та підлітків», «Регуляція функцій в організмі. Залози внутрішньої секреції», «Дослідження функціонального стану серцево-судинної системи», «Сенсорні системи»); «Методика викладання курсу "Основи здоров'я"» (тема «Основи здоров'язбережувальної педагогіки», основними напрямками якої визначено: основи здоров'язбереження в системі освіти; педагогіка здоров'я; оздоровчі технології); «Основи валеології» (теми лекцій: «Сучасна концепція здоров'я та здорового способу життя», «Валеологічні основи формування екологічної свідомості», «Традиційні і нетрадиційні оздоровчі системи. Історичний аспект та сучасні концепції», «Поняття про стрес та дистрес», «Основи здорової духовно-моральної особистості», «Біоетика. Біоетичні проблеми сучасності»; семінарів: «Основи відповідального ставлення молодого покоління до здоров'я як суспільної цінності», «Формування ЗСК студентів у процесі професійної підготовки») сучасними уявленнями про здоров'язбережувальні принципи організації життєдіяльності людини. При проведенні практичних і лабораторних занять із вказаних навчальних дисциплін використовувалися фізкультхвилинка, психогімнастика, аромотерапія.

2. На лекційних, семінарських і практичних заняттях студентам пропонувалися проблемні запитання, ділові ігри («Один день учителя біології», «Оціни фрагмент уроку колеги», «Робота методичного об'єднання вчителів біології» тощо), інтерактивні технології («Таємні таланти», «Спільна угода», «Мікрофон» тощо), які підвищували їх мотивацію до навчання шляхом залучення у професійні ситуації, створення неформальної атмосфери в процесі навчання, необхідності швидких дій тощо. При організації та проведенні занять особливо ефективним виявилось використання здоров'язбережувальних технологій.

Під час експериментальної роботи використовувалися електронна система MOODLE, 1-С, комп'ютерні класи, налагоджено їх функціонування для організації самостійної роботи студентів і контролю якості знань.

3. Використовувалися інноваційні форми організації занять, як-от: проблемні і бінарні лекції; семінари-дослідження; семінари-дискусії або дебати; семінари-симуляції (моделювання ситуацій), під час яких відбувався обмін думками між студентами і викладачами; міні-дискусії, ділові ігри; розв'язувалися проблемні ситуації, виконувалися творчі роботи.

4. Педагогічна практика здійснювалася з урахуванням основних видів професійної діяльності, до яких мав бути підготовлений майбутній учитель біології. Розроблено методичні рекомендації щодо організації та проведення педагогічної практики студентів із урахуванням таких її видів.

5. Індивідуальна (самостійна) робота, зокрема науково-дослідна, проводилася із майбутніми вчителями біології, щоб забезпечити кожному можливість вибору індивідуальної траєкторії самовдосконалення з урахуванням його інтересів і подальших життєвих планів.

Для з'ясування причин зміни рівнів мотиваційно-ціннісного критерію проведено анкетування, аналіз результатів якого дозволив визначити найбільш вагомні мотиви

підвищення інтересу до отримання знань про здоров'язбереження у процесі вивчення біологічних дисциплін.

Для дослідження стану сформованості мотиваційно-ціннісного критерію студентів з метою збереження об'єктивності, точності дослідження використовувалася анкета «Мотивація до здорового способу життя». Отримані і оброблені у відповідності з «ключем» дані показали, що, порівнюючи з констатувальним етапом, відбулися суттєві зрушення в мотивації студентів до здорового способу життя. Зокрема, мотивація на здоров'язбереження вийшла із зони виключно особистих інтересів і стала категорією, що має чітко виражене соціальне спрямування. Тобто завдяки проведеній роботі студенти експериментальної групи зайняли позицію, за якою необхідно вести активну здоров'язбережувальну діяльність відносно не тільки себе, але й інших людей, зокрема й тих, які входять у коло професійної взаємодії.

За допомогою методики К. Замфір у модифікації А. Реана повторно досліджено внутрішню і зовнішню мотивації до здорового способу життя і здоров'язбережувальної діяльності. В експериментальній групі після формульованого етапу стала переважати внутрішня мотивація в єдності із зовнішньою позитивною мотивацією.

Тож мотивація на здоров'язбереження і потреба в ньому у студентів педагогічного ЗВО впродовж експериментальної роботи змінювалася. У студентів експериментальної групи відзначено істотні не тільки кількісні, але і якісні зрушення в показниках здоров'язбережувальної компетентності. У контрольній групі невеликі позитивні зрушення у формуванні потреби до здоров'язбереження пояснювалися тим, що у традиційній системі підготовки майбутніх учителів біології також приділяється увага мотивації до здорового способу життя.

Діагностичне дослідження показало, що узагальнений рівень сформованості мотиваційно-ціннісного критерію здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів біології педагогічного ЗВО в експериментальній групі складає: $H_e^0 = 3,74$ (74,8 %); у контрольній – $H_k^0 = 2,94$ (58,8 %). Різниця між ними, яка склала 16,0 %, – є суттєвою на етапі формульованого експерименту, а тому впливає на результативність дослідження.

Розвиток когнітивно-інформаційного критерію здоров'язбережувальної компетентності студентів педагогічного ЗВО оцінювався за допомогою різнопланової діагностики таких показників, як: обсяг, характер знань студентів про здоров'я, здоров'язбереження, здоровий спосіб життя, здоров'язбережувальні технології.

Вивчення ефективності формування у студентів здоров'язбережувальної компетентності здійснювалося на підставі контрольних робіт, проведених на різних етапах навчання. Кожна з робіт містила питання, з відповідями на які можна судити про рівень сформованості знань і умінь у галузі збереження і зміцнення здоров'я.

Узагальнені показники рівня сформованості когнітивно-інформаційного критерію здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів біології педагогічного ЗВО показали, що в експериментальній групі він складає: $H_e^0 = 3,98$ (79,6 %); у контрольній – $H_k^0 = 3,12$ (62,4 %). Різниця між ними склала 17,2 %.

Для визначення рівня сформованості практично-діяльнісного критерію здоров'язбережувальної компетентності студентів застосовувалися: методика «Суб'єктивна оцінка стану здоров'я учасників освітнього процесу» та опитувальник «Ставлення до здоров'я і здорового способу життя». Для безпосереднього опису якісних і кількісних

результатів було обрано модифіковану методику «Виявлення орієнтації особистості студента на ЗСЖ», «Локус контролю здоров'я» Дж. Грінберга та діагностика практичної сфери студентів, їх готовності до здоров'язбережувальної діяльності (за підсумками педагогічної практики).

За результатами порівняльного експерименту виявлено, що рівень сформованості здоров'язбережувальної компетентності студентів експериментальної групи складає: $H_e^0 = 3,82$ (76,4 %); контрольної – $H_k^0 = 3,02$ (60,4 %). Різниця між ними склала 16,0 %.

Результати проведеного дослідження з визначення рівня сформованості критеріїв здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів біології педагогічного ЗВО дозволили узагальнити отримані дані, які свідчать, що мотиваційно-ціннісний критерій в експериментальній групі складає 74,8 %, що відповідає високому рівню, а у контрольній – 58,8 %, що відповідає середньому рівню. Когнітивно-інформаційний критерій в експериментальній групі складає 79,6 %, що відповідає високому рівню, у контрольній – 62,4 %. Це показник середнього рівня. Практично-діяльнісний критерій складає 76,4 %, що відповідає високому рівню, у контрольній – 60,4 %. Це показник середнього рівня.

Для унаочнення результати дослідження відображено на рис. 2.

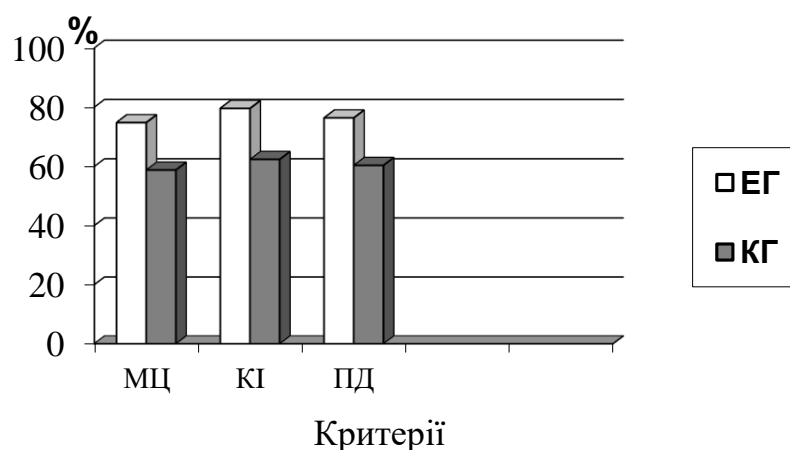

Рис. 2. Рівні здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів біології за результатами формувального експерименту

Аналіз рисунку доводить наявність високого рівня здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів біології за мотиваційно-ціннісним, когнітивно-інформаційним, практично-діяльнісним критеріями у експериментальній та середнього у контрольній групах. Різниця між мотиваційно-ціннісним критерієм експериментальної та контрольної групи складає 16,0 %, когнітивно-інформаційним – 17,2 %, практично-діяльнісним – 16,0 %. Це означає, що між рівнями сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів біології за мотиваційно-ціннісним, когнітивно-інформаційним, практично-діяльнісним критеріями існує значна відмінність.

У результаті експериментальної роботи у студентів експериментальної групи виявились вищі показники рівнів сформованості здоров'язбережувальної компетентності. Так, в експериментальних групах високий рівень сформованості здоров'язбере-

жувальної компетентності студентів зріс порівняно із констатувальним етапом на 16,7 %; середній – на 20,0 %; низький зменшився на 36,7 % після проведення формувального експерименту. У контрольних групах високий рівень сформованості здоров'язбережувальної компетентності студентів зріс на 2,4 %; середній – 3,1 %; низький зменшився на 5,5 %.

Порівняльний аналіз результатів свідчить про те, що в експериментальній групі студентів відбулися суттєві зміни у бік підвищення рівня сформованості здоров'язбережувальної компетентності. У результаті виконаної роботи в межах експерименту зі студентами експериментальної групи можна констатувати єдність усіх критеріїв шуканої компетентності і, як наслідок, високий рівень її сформованості.

Отримані дані по експериментальній групі, якщо порівняти з показниками в контрольній групі, свідчать про те, що використання всього комплексу запропонованих вище нововведень ефективніше, ніж використання їх окремо, без додаткової актуалізації. За результатами поточних, а також заключної діагностики позитивна динаміка в експериментальній групі спостерігається за всіма критеріями сформованості здоров'язбережувальної компетентності, що повністю узгоджується з положеннями дослідження і підтверджує висунуту гіпотезу.

Тож результати проведеного експерименту показали позитивну динаміку у рівнях сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів біології, яка забезпечувалася впровадженням програми «Здоров'язбережувальна компетентність», що містить у собі: насичення змісту фахових дисциплін «Вікова анатомія, фізіологія і гігієна», «Методика викладання курсу “Основи здоров'я”», «Основи валеології» сучасними уявленнями про здоров'язбережувальні принципи організації життєдіяльності людини; використання здоров'язбережувальних технологій при проведенні практичних і лабораторних занять із вказаних навчальних дисциплін; створення в університеті інноваційного освітнього середовища на основі оновлення матеріально-технічного забезпечення, використання електронної системи MOODLE, І-С, комп'ютерних класів; активізацію самостійної роботи майбутніх учителів у напрямі отримання знань, умінь і навичок здоров'язбереження на основі вибору індивідуальної траєкторії самовдосконалення.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у таких напрямках: компетентність викладача вищої школи у галузі формування здорового способу життя студентів; здоров'язбережувальне середовище як умова формування здорового способу життя студентів; готовність студентів до реалізації здорового способу життя в системі якості освіти у ЗВО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бобрицька В. І. Теоретичні і методичні основи формування здорового способу життя у майбутніх учителів у процесі вивчення природничих наук: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04. К., 2006. 470 с.
2. Бондаренко Т. Є. Визначення структури здоров'язберігаючої компетентності майбутніх вчителів біології. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2012. № 1. С. 214–223.
3. Васина Н. А. Методика формирования компетентности здоровьесбережения при обучении разделу биологии: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Астрахань, 2010. 23 с.
4. Ващенко О., Свириденко С. Готовність вчителя до використання здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховному процесі. *Здоров'я та фізична культура*. 2006. № 8. С. 1–6.
5. Жданова Е. В. Формирование ценностного отношения к здоровью у студентов педагогического вуза при изучении дисциплин медико-биологического цикла: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.02.

- Екатеринбург, 2005. 221 с.
6. Ингенкамп К. Педагогическая диагностика. М.: Педагогика, 1991. 240 с.
 7. Калинова Г. С., Мягкова А. Н., Резникова В. З. Подходы к совершенствованию содержания среднего биологического образования. *Биология в школе*. 1991. № 4. С. 27–31.
 8. Лукашин Ю. В. Формирование здоровьесберегающей компетенции у студентов педагогического вуза: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Пенза, 2010. 23 с.
 9. Мамитова Г. А. Педагогические условия формирования индивидуального стиля здорового образа жизни учащихся в процессе изучения биологии: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.01. Карачаевск, 2006. 230 с.
 10. Педагогічна діагностика: [метод. рек.] / уклад. В. І. Уруський. Тернопіль: [Б. в.], 2012. 129 с.
 11. Рябченко С. В. Концептуальні засади формування професійної компетентності майбутнього вчителя біології в інноваційному середовищі. *Педагогіка та психологія*. 2015. Вип. 47. С. 144–154.
 12. Сапельцева И. В. Формирование мотивации к здоровому образу жизни у подростков 14–15 лет при изучении курса «Человек и его здоровье»: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.02. Екатеринбург, 2004. 183 с.
 13. Стрижак С. В. Научно-методичні основи професійної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін у вищих педагогічних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. К., 2005. 22 с.
 14. Шапран Ю. Формування здоров'язбережувальної компетентності студентів-біологів педагогічного університету. *Гуманітарний вісник*. 2013. № 30. С. 314–321.
 15. Шапран Ю. П. Теоретичні і методичні засади формування професійної компетентності майбутніх учителів біології: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук: 13.00.04. К., 2014. 44 с.

REFERENCES

1. Bobrytska, V. I. (2006). Teoretychni i metodychni osnovy formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia u maibutnikh uchyteliv u protsesi vyvchennia pryrodnychkh nauk. *Doctor's thesis*. K. [in Ukrainian].
2. Bondarenko, T. Ye. (2012). Vyznachennia struktury zdoroviazberihaiuchoi kompetentnosti maibutnikh vchyteliv biolohii. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii, 1*, 214–223 [in Ukrainian].
3. Vasina, N. A. (2010). Metodika formirovaniya kompetentnosti zdorovyeberezhennia pri obuchenii razdelu biologii. *Extended abstract of candidate's thesis*. Astrakhan [in Russian].
4. Vashchenko, O., Svyrydenko, S. (2006). Hotovnist vchytelia do vykorystannia zdoroviazberihaiuchykh tekhnolohii u navchalno-vykhovnomu protsesi. *Zdorovia ta fizychna kultura, 8*, 1–6 [in Ukrainian].
5. Zhdanova, E. V. (2005). Formirovaniye tsennostnogo otnosheniya k zdoroviyu u studentov pedagogicheskogo vuza pri izuchenii distsyplin mediko-biologicheskogo tsikla. *Candidate's thesis*. Ekaterinburg [in Russian].
6. Ingenkamp, K. (1991). Pedagogicheskaya diagnostika. M.: Pedagogika [in Russian].
7. Kalinova, G. S., Myagkova, A. N., Reznikova, V. Z. (1991). Podkhody k sovershenstvovaniyu soderzhaniya srednego biologicheskogo obrazovaniya. *Biologiya v shkole, 4*, 27–31 [in Russian].
8. Lukashin, Yu. V. (2010). Formirovaniye zdorovyeberegayushchey kompetentsii u studentov pedagogicheskogo vuza. *Extended abstract of candidate's thesis*. Penza [in Russian].
9. Mamitova, G. A. (2006). Pedagogicheskiye usloviya formirovaniya individualnogo stilya zdorovogo obraza zhizni uchashchikhsya v protsesse izucheniya biologii. *Candidate's thesis*. Karachayevsk [in Russian].
10. Pedahohichna diahnostryka. (2012). V. I. Uruskyi (Ed.). Ternopil [in Ukrainian].
11. Riabchenko, S. V. (2015). Kontseptualni zasady formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnioho vchytelia biolohii v innovatsiinomu seredovyschchi. *Pedahohika ta psykholohiia, Issue 47*, 144–154 [in Ukrainian].
12. Sapeltseva, I. V. (2004). Formirovaniye motivatsii k zdorovomu obrazu zhizni u podrostkov 14–15 let pri izuchenii kursa «Chelovek i ego zdorovye». *Candidate's thesis*. Ekaterinburg [in Russian].
13. Stryzhak, S. V. (2005). Naukovo-metodychni osnovy profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv pryrodnychkh dystsyplin u vyshchyykh pedahohichnykh navchalnykh zakladakh. *Extended abstract of candidate's thesis*. K. [in Ukrainian].
14. Shapran, Yu. (2013). Formuvannia zdoroviazberezhualnoi kompetentnosti studentiv-biolohiv pedahohichnoho universytetu. *Humanitarnyi visnyk, 30*, 314–321 [in Ukrainian].
15. Shapran, Yu. P. (2014). Teoretychni i metodychni zasady formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv biolohii. *Extended abstract of doctor's thesis*. K. [in Ukrainian].